

oej' gaon
treegies klaor
zen

ma

Gerard Mast m.m.v. Henk Bloemhoff en Otto de Vent

Eksloot en zo: echt Stellingwarfs, mar wat is 't?

De riegel veldnaemen van de Stellingwarver Schrieversronte en al hielemaole et optekenen en bij mekeer brengen van veldnaemen en al zo meer, vaalt niet genoeg te priesen. Dat zal zo ok weer es bliken. Bij mien deurgaond zuken naor entekooien en hussen in Frieslaand, waarbij *husse* as een kleine entekooi te beschouwen is en ok zegd wodden kan dat et as woord heufdzaekelik in Stellingwarf veurkomt (niet altied mit de bijgedachte an klein), kwam ik in de archieven inkelde vermeldings van een *heksloot* en van *hekwegsloten* tegen. Mar... wat moe'n we oons veurstellen? Uut et verbaand was me wel dudelik dat et niks te maeken hadde mit hussen en zo. In de 'Geïntegreerde Taalbank van de historische woordenboeken Nederlands en Fries' komt et woord *heksloot* of *hekwegsloot* niet veur. Et is ok niet bekend hoevule vermeldings d'r van binnen. An now toe he'k viere van zokke slodebenaemings vunnen en die sloden liggen wel allegere binnen dörpsgebieden van Stellingwarf. Daor kommen ze:

1. Hooltpae ('Oldeholt-pade'), jaor 1660.

In de proklemaosie van kope uut 1660 in Tresoar, Nedergerechten WSW 121 138, staon teksten van de koperi'je van 'clynlant, streckende van de eerste pael achter de bover-husse tot aen de naeste affpaeling groot ongeveerlijck drie dachwercx lenckte en sullen copers van dit ende volgende parck gehalten syn de clyn binnen ses eerstcomende jaeren te vergravven ende sal de ondergront verblyven aen de eigenaer van de soolstede tot Oldeholt-pade (...)' Dit perceel wodt naoder beschreven:

Op folio 139: 'streckende van de Lyckwech [= Binnenweg (GM)] tot aende naeste dwarsvloot groot ongeveerl. vijff dachwercx (...)' Op folio 141 staot: 'op ende over 't negende daeraen volgende, streckende van de laaeste affpaeling tot aan de *Heck-sloot* groot vyff dachwercx lenckte (...)' Veerder op folio 141: 'op over seeckere hussecamp met de husse in voegen aldaer gelegen in syn beslotinge (...)'. Over de eigeners wodt dan nog nuumd, dat is op folio 141 verso: 'Aucke Foppes voor de gerechte helfte mitsgaders Peter Hendricx ende Gosse Foppes ingseel voor de gerechte helfte b.b. en c. op over seecker huis ende brinck cum annexis met d'ondergront nae verloop van de jaeren, sampt de bouwackers van de Schene in de *Heckwechssloot* exemt de husse ende hussecamp achter de dyck, (...)'

Op folio 148 kocht Aucke Foppes in 1660 et vierde pat van die plaets van Peter Hendricx 'exempt de husse en hussecamp achter de dyck'. In de akte wordt ok de *Heckwechssloot* weer nuumd. De bover-husse die hier nuumd wodt is nij veur mij en staot niet in et boek dat ik uitgaf over entekooien / hussen in Frieslaand en omgeving. Dat wodt bij mij now: *kooi: 440 1660 Oldeholt-pade*. Die ligt in et kompleks gronden van boerderij Hooltpae SC 6/FC 6.

In 1777 wodt d'r een verkope van hoolt van dit kompleks gronden nuumd in de Nedergerechten, WSW 137 210vo. In die akte wodt disse *heksloot* nuumd.

In 1832 ligt dezelve *Hecksloot* langs de Boverweg, now Stellingenweg; et is bij Keuningsbargen (tip van de heer Geert

Lantinga, Wolvege). Et bossien vlakbij is kadestraal bekend as gemiente Wolvege sekte B nommer 1237, groot 0.26.90 ha. Dit moet de eerder nuumde bover-husse wezen die op 'e kaorte aachter een eerder diekien ligt en die hielemaole dichtegruid is. Et perceel weilaand d'r naost wodt in HisGis van de Fryske Akademy 'x-sloot' nuumt en greenst an de zuudkaante an de Boverweg, now Stellingenweg. De anduding mit die veldnaeme 'x-sloot' staot in HisGis, en dat is verkeerd, midden in dit perceel. Et hadde an de zuudraand staon moeten. Dat weilaand is kadestraal bekend gemiente Wolvege sekte B nommer 1236 groot 2.81.70 ha. De vader van de heer Geert Lantinga nuumde in de veurige ieuw de sloot bij de weg langes ok wel 'Ek-sloot'. Disse veldnaeme bestaot dus al ieuwen.

2. Ni'jberkoop 'Nijeberkoop' in 1684.

Nog een 'hecksloot' staot in een proklemaosieakte van verkope, ien en aander angaonde et dörp Ni'jberkoop. Die heksloot wodt nuumd in disse beschrijving: 'tot in de Olde Wechsloot hierbij vercoperse gerechtigheid aen de Westerhoff ende aen het huis boomen ende plantagie cum annexis mandelich met Griete Pieters weduwe van wijlen Aucke Tijabeles ende vercopers twee ackers boulandt stekkende uit de Westerhoffs sloot tot in de hecksloot voor het landt Griete Pieters land toecomende (...)' . Op et kompleks dat verkocht wodt rust elf stuver floerenrente en veerder 'de reparatie van een halff parck in de Hilligen Weteringh tegens Griete Pieters de andere helfte comende ende beswaert met een parck Abbendijck gerechtight en waterlossinge nae de Hilligen weteringh tot door Griete Pieters hecksloot (...)' . Bron: Tresoar, Nedergerechten OSW 44 120.

3. Ni'jhooltwoodde 'Nijeholtwolde', in 1700, in et Floreenkohier (FC).

Et begint in 1700 mit de boerderi'je FC 8 en

de vermelding van de *heckweghsloot*, 1708 idem, 1718 idem, 1728 idem, 1738 idem, 1748 idem, 1758 (as *Hekweghsloot*), 1768 (as *Hekweghsloot*), 1778 (as *Hekweghsloot*), 1788 'seekere sathe lands strekkende van de Scheene tot aan de *hekweghsloot*', 1798 'seekere sathe lands strekkende van de Scheene tot an de *Hekweghsloot*', FC 8 1818. 'Daaraf voor $2/3^e$ als vooren gezegd. Lammegjen Abels eigenaarsche en Eise Everts bruiker van zeekere zathe lands strekkende van de Scheene tot aan de *Hekweghsloot*, of volgende land, ten oosten voorige uitgang, en ten westen deeze eigenaarsche cum soc bezwaard met dorpslasten en termijn, zijnde de floreen op volgende stukken verdeeld. FC 8 1^e stuk Pier Takes Woudsma eigenaar en br. van zeeker stuk hooij en weidland in voorschreven zathe strekkende van de *Hekweghsloot* tot aan volgend land ten oosten en westen als voren, groot ongeveer vier daagmad, met nog een dagmad in dezelve zathe gelegen, te zamen bezwaard met twee oord en $1/3$ part van een oord floreen 0-16-6. Welke floreen thans door Lammegjen Abels in gevolgen koop en scheiding moet worden betaald uit haar eigendom in deze zathe.' D'r bin hievrer dus nuumd de *Heckweghsloot* / *Hekweghsloot* in de laanderi'jen die lopen van de Scheene, dat is de dörpsgreens langs de *Hornesloot*, tot an de *Heckweghsloot*. Dat is de sloot bij de deurgaonde weg langs, die now *Weerdiek* nuumd wodt, mit boerderi'jen waaronder de uitgang FC 8.

4. Hooltwoodde 'Oldeholtwolde' in 1768.

Ik hebbe me bij mien onderzuuk beparkt tot dit pijljaar. D'r zullen vast ooldere en jongere vermeldings van disse *hekweghsloot* in dit dörpsgebied in de Floreenkohieren te vienen wezen. Disse sloot ligt in dit dörpsgebied binnen de boerderi'jekomplexen FC 19, 20 en 21 de deurgaonde weg langes, die tegenwoordig *Weerdiek* nuumd wodt. Dit bin de gegevens uut dat jaar: FC 19

1768, angaonde Griet van Haren: 'seekere sathe lands strekkende van de Scheene tot an de behorende de Fiscaal dijk tot aan de *hekweghsloot* de vikkeri'je van 'Older drie mad, strekkende t sampt de heer Heloma: 'van seekere land en Uitterdijken, slat op Grietman Jr. On 'seekere sate lands of strekkende van de Sch de sloot'. De Fiscaal Ra daar tot in de *hekweghsloot* stokken vertellen: 'seekere mad halingen, strekke

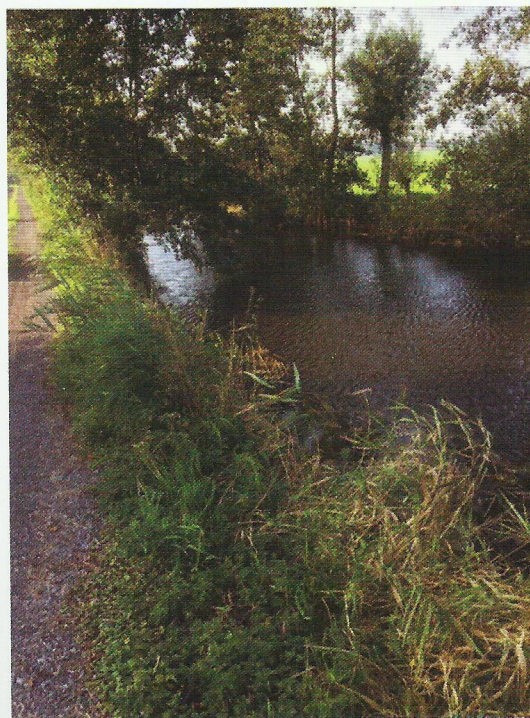
Ofb. 1. Behalven alle ek- en van dit artikel kwammen onder Bantege tegen, niet 'oons' De Langelille. Vanoc Oosterzee, Bantege en Ecl van et Stellingwarfs.

de hekwegsloot, 1708
 1738 idem, 1738 idem,
 Hekwegslot), 1768
 1768 (as Hekwegslot),
 lands strekkende van
 de hekwegsloot', 1798
 strekkende van de
 Hekwegslot', FC 8 1818.
 vooren gezegd. Lam-
 aarsche en Eise Everts
 zathe lands strekkende
 aan de Hekwegslot, of
 posten voorige uitgang,
 e eigenaarsche cum
 dorpslasten en termijn,
 volgende stukken
 Pier Takes Woudsma
 zeeker stuk hooij en
 treven zathe strekken-
 sloot tot aan volgend
 westen als voren, groot
 mad, met nog een dag-
 ne gelegen, te zamen
 e oord en 1/3 part van
 16-6. Welke floreen
 gien Abels in gevolgen
 moet worden betaald
 in deze zathe.'

nuumd de
 hekwegsloot in de laan-
 an de Scheene, dat is
 gs de Hornesloot, tot
 ot. Dat is de sloot bij de
 gs, die now Weerdiek
 berderijen waaronder de

deholtwolde' in 1768.
 en onderzoek beparkt
 llen vast ooldere en
 gs van disse hekwegsloot
 in de Floreenkohieren te
 e sloot ligt in dit dörps-
 boerderijekomplexen FC
 gaande weg langes,
 Weerdiek nuumd wodt.
 s uut dat jaar: FC 19

1768, angaonde Grietman Jr. Onno Zwier van Haren: 'seekere sate lands strekkende van de Scheene tot over de dijk in de sloot, behorende de Fiscaal het land, van de dijk tot aan de hekwegsloot'. En angaonde de vikkeri'je van 'Oldeholtwolde cum soc: drie mad, strekkende tot aan de halingen, sampt de heer Heloma seekere halingen aanvolgende, 1e stuk'. Angaonde de heer Heloma: 'van seekere drie mad Oldema-den en Uitterdijken, strekkende van vorig land tot aan de Cuinder'. FC 20, 21 1768 slat op Grietman Jr. Onno Zwier van Haren: 'seekere sate lands of twee soolsteeden strekkende van de Scheene over de weg in de sloot'. De Fiscaal Radijs is eigener 'van daar tot in de hekwegsloot'. En veerdere stokken vertellen: 'seekere ongeveer 6 mad halingen, strekkende van vorige vier

Ofb. 1. Behalven alle ek- en heksloten in de tekst van dit artikel kwammen we ok nog Heksloot onder Bantege tegen, niet veer westelik van 'oons' De Langelille. Vanoolds laggen dörpen as Oosterzee, Bantege en Echten in et taelgebied van et Stellingwarfs.

mad tot aan de Uillepollen', en angaonde de heer Heloma: doe eigener van 'seekere twee mad land, strekkende van de Uillepollen aan de Uitterdijksloot'. As laeste wodt nuumd et eigendom van Geert Gabes arven: 'seekere seeven mad Uitterdijken, gelegen in deese en volgende uitgang strekkende van de Uitterdijksloot tot aan de Cuinder'.

Nao vermeldings uut 1768 vun ik in et proklemaosieboek van West-Stellingwarf nog onderstaonde akte (tekst) uut 1772. Sixtus Gerardus Radijs, prokureur fiscaal van West-Stellingwarf en wonende in Wolwege, verkocht dat jaar veur 525 car.g. an Siese Dirks, schipper, wonende in De Rottevalle en 'gesterkt' mit zien heit: 'seeker stuk land of graverije gelegen in den dorpe Oldeholtwolde in N 19, 20, 21 en 22 soo vergraven als onvergraven met sijn ondergrond strekkende uit de dijksloot tot noordwaarts in de hekwegsloot, hebbende tot naastlegers ten oosten de kerkeplaats van Oldeholtwolde en ten westen de heer Nicolaas van Heloma (...)'.

Bron: Tresoar: Nedergerechten WSW 132 316.

Nog meer gegevens, aandere vermeldings

De veldnaemen heksloot en hekwegsloot kommen niet veur in de publikaosie Veldnaemen van Stellingwarf Diel III Der Izzerd, Hoolt woolde en Ni'jhoolt woolde, van Philomene Bloemhoff-de Bruijn en Ybe Duursma uut 1988. Dat ik dee in 2024 naovraoge bij Henk Bloemhoff, taelkundige van et Stellingwarfs, en iene van de twee reeksredakteuren doe. Dat was naor de betekenis van de veldnaemen heksloot en hekwegsloot. Hij hadde gien bevredigende verklaoring, mit naeme bij gebrek an historiske gegevens. Wel leek him daj' bij disse woorden zuken kunnen zollen naor een betekenis waarbi' ie de schreven beginletter h even votdaenken. Dan koj' bij ek = Stell. egge, raand, en dan van een sloot an die raand of een sloot an een weg die an

een kaante, raand lopt. Die suggestie leek me goed te passen bij de oolde veurbeelden die ik hierboven anhaelde. Kotleden vun ik in een 'decretale verkoping' uut 1628 nog een tekst van de verkope van 'seeckere huijsenge staende aen de suijder egge van Lephuijster hoege dijkk (...)'. Die diek ligt in Opsterlaand (bron: Tresoar, Nedergerechten OPS 107 490.). Disse 'egge' betekent dus ok 'kaante', 'ziede'. Opsterlaand ligt wel in et Friesse taelgebied; mar of et doe daar ok al Fries was, is niet wisse. De grieteni'je Schoterlaand van vroeger heurde in eerdere ieuwen zeker wel bij et Stellingwarver taelgebied, liekas dörpen as Oosterzee en Echten. Hoe dat veerder ok is, in et Fries is et tegenwoordig *igge*, niet *egge*. De optekening in Lippenhuizen zol dus nog Stellingwarfs van eerder daore weerspiegelen kunnen.

Nóg meer eggen en (h)eksloiden

Mar d'r is meer, en dat kwam los nao opnij een gesprek mit Henk Bloemhoff. Die hadde et d'r daarna ok weer over mit Otto de Vent. Die het ok materiaal dat *Eksloot* anbelangt in zien veurneumen veldnaemeboek over Blesdieke, Peperge en De Blesse. Dat materiaal kan ik hier al numen. Een mooie voonst is *De Heksloot* in Blesdieke (in de zoonumde Floreenkohieren van 1728). We citeren: 'zate (...) strekkende van het Voetpadt tot de Hecksloot'; 'Weydlandt, strekkende van de Hecksloot tot de Hooylanden', en 'hooy en weydlant, strekkende van de Hecksloot tot aen de Lende'. Veerder het Otto wezen op *De Egsloot* en *De Eksloot* in Nijhooltpae. Die vormen kommen veur in diel I van de riegel SSR-veldnaemeboeken. Otto nuumt ok *Egsloot* uut Berkoop (neffens een ver-

koopformelien van 1817). noordwaarts in de slegg veld of de zgn. Egsloot. veld de Egsloot genaamt veldnaeme *Deksloot*, lea te vinen is in et nijste d naemeriel, en dat de Berkoop beschrift. Kom ok nog van een topogra 1860: *Westerlage Egge* e die heuren in de buurts (in 1970 vernuumd in de Stienwiekerwoold). Hij belangrieke studie anga e.o. (Buiten 2009: 500). *L den*, mit onder dat lemn *egge*, *Ooster Lage Egge*, *Lage Egge*, zuudwestel woold. Now we 't over e hebben, zegt Henk Bloe netuurlik ok de straotna 't zin, in Nijberkoop.

't Moet een vernuming *Oosteregge* die onder N komt in de Beneficiaalb. Onder *Oestnybercoop* e vaalt te lezen, nuumt h erve daar de pastoor o oosteregge naestgelan ende aende westerzijde (...). Trouwens, zegt hij o de Beneficiaalboeken o *Oosteregge* in Oosterz ge. En dan weer los van van Nijberkoop ligt et c even veur de dudelikh nuumd wotd in 1408. k Otto wist nog op een p dat dörp. Uut et Makkin nis- en veldnaemeboe (2013) nuumt hij naeme *Exlooten* (blz. 86). Ok o dere beschrieving van 'Eksloiden Een stuk lan tussen Butterheidevel de boerderij van Cats).

Ofb. 2. Mit de naeme van dit aorige woonstraotien Oosteregge in Nijberkoop is vast de Oosteregge uut de Beneficiaalboeken (1543) vernuumd.

(h)eksloiden

at kwam los nao opni'j
k Bloemhoff. Die
ok weer over mit Otto
materiaol dat *Eksloot*
urneumen veldnaeme-
Peperge en De Bles-
ik hier al numen. Een
Heksloot in Blesdieke
reenkohieren van
te (L) strekkende van
Hecksloot'; 'Weydt-
n de Hecksloot tot
hooy en weydlant,
Hecksloot tot aen de
Otto wezen op De
in Nijhooltpae. Die
ur in diel I van de riegel
ken. Otto nuumt ok
(neffens een ver-

is vast de Oosteregge

koopformelier van 1817): 'bouwland (...) tot noordwaarts in de slegge voor het heideveld of de zgn. Egsloot', 'een stuk heideveld de Egsloot genaamd'. Dat past bij de veldnaeme *Deksloot*, lees *De Eksloot*, dat te vienen is in et nijste diel in de SSR-veldnaemeriegel, en dat de veldnaemen van Berkoop beschrift. Kotleden nuumde Otto ok nog van een topografische kaorte uut 1860: *Westerlage Egge* en *Oosterlage Egge*, die heuren in de buurtschap *Lage Egge* (in 1970 vernuumd in de straotnaeme in Stienwiekerwoold). Hij nuumt ok, uut een belangrieke studie angaonde Stienwiek e.o. (Buiten 2009: 500): *Lage Egge en de Velden*, mit onder dat lemma verwiezings naor *egge*, *Ooster Lage Egge*, *Overegge*, *Wester Lage Egge*, zuudwestelik van Stienwiekerwoold. Now we 't over *egge* as veldnaeme hebben, zegt Henk Bloemhoff, komt me netuurlik ok de straotnaeme *Oosteregge* in 't zin, in Nijberkoop.

't Moet een vernuming wezen van *De Oosteregge* die onder Nijberkoop veurkomt in de Beneficiaalboeken, van 1543. Onder *Oestnybercoop* en *Oestnybercoop* vaalt te lezen, nuumt hij: 'Int eerste dat erve daer de pastoer op woent, daer aende oosteregge naestgelandet is Sybe Peers ende aende westerzijdt Frerick Meynes (...). Trouwens, zegt hij ok, awwe veerder in de Beneficiaalboeken duken vienen we ok *Oostereg(ge)* in Oosterzee, Echten en Follege. En dan weer los van die bron: oostelik van Nijberkoop ligt et dörp Makkinge, dat, even veur de dudelihied, veur et eerst nuumd wodt in 1408, krek as Langedieke. Otto wist nog op een peer 'heksloiden' uut dat dörp. Uut et Makkingester geschiedenis- en veldnaemeboek van Roelof Gorter (2013) nuumt hij naemelik *Ekslooten* en *Exlooten* (blz. 86). Ok citeert hij een eerdere beschrijving van O.J. Nienhuis (1995): 'Eksloiden Een stuk land met deze naam tussen Butterheideveld en 't Oost (achter de boerderij van Cats)'. Al mit al genoeg

materiaol om es veerder nao te daenken over een verklaoring van de naemen...

Eg(ge)sloot oorspronkelijk, dus van eg(ge)... naor hek?

Hoe moe'n we now de verholing tussen de vormen *Eksloot* en *Heksloot* zien? En ok et verbaand mit *Hekwegsloot*? Henk Bloemhoff risseneert dat et gebruik van *egge* = raand, kaant hier annemelik is, eerder as et bruken van et woord *hekke* = 'hek'. *Egge* in *Eksloot*, *Heksloot*, *Hekwegsloot* zal, daenkt hij, et oorspronkelijke wezen. Dat is de vorm van et woord zoas dat ok nog in et gewone taelgebruuk van et Drents en Stellingwarfs veurkomt (de beide wordeboeken van die regio's bin getugen). De uutspraoke van *gg* in *egge* is en plofklaank en liekt wat op de *g* van Engels *goal*. Komt die *g* an et aende van de lettergrepe, dan wodt die in et

Ofb. 3. Waor moe'n we 't zuken? Dat gelt veur *Heksloot* in Bantege - disse mooie wegwieser wist oons de weg, mar in welke richting moe'n we et bij de verklaoring van *heksloot* naost *eksloot* zuken?

Stellingwarfs een *k* as de *s*-klaank d'r nao komt. Zo is de uutspraoke (en schriefwieze) *Eksloot* te verklaoren.

Mar hoe komt dan die *h* in *heksloot*? Henk zegt, et zol wezen kunnen dat meensken dochten *eksloot* begriepen te moeten as *hek*..., misschien ok mit de gedaachte an een *hekke*. Ok kan mitspeuld hebben dat men docht dat d'r een *h* veur mos omdat men bedocht dat in sommige soorten Stellingwarfs de *h* juist weglaoen wodde / wodt. Zoks is nog bekend uut de Westhoeke en Blesdieke, getuge ok et Stellingwarfs Woordeboek. Dan een *h* zeggen en / of schrieven die op die meniere aenlik fout is, dat is een geval van hyperkorrekt wezen. Mar weten we 100% zeker dat et zo gaon is? Nee, dat niet, mar al mit al liekt oons die verklaoring wel redelik. En hoe moe'n we daenken over *weg* in de vorm *hekwegsloot*? Mit dat woord zol uitdrukt wodden: sloot bi'j de weg (v)an de raand.

Et zol netuurlik kunnen dat et toch anders west het, zeggen ok Otto en Henk. Die laeste kwam kotleden nog mit een idee om toch an *hekke* te daenken. D'r is ok een *heksloot*-vemelding van buten oons gebied, uut et Spaarne-gebied in Noord-Hollaand. Van die *Heksloot* wodt op internet verteld: '(...) Tegenwoordig is wel een aantal sloten afgedamd op de plaats waar ze in de Heksloot of in de sloot langs het Spaarne uitkomen (...). Eigenlijk is de Hekslootpolder een boezemland, 'een land dat zonder bemaling afwatert naar de boezem', dus naar het Spaarne (...). De naam Heksloot is waarschijnlijk pas ontstaan na de aanleg van de Slaperdijk. *Op oude kaarten van Hoogheemraadschap Rijnland is te zien dat op de Slaperdijk dubbele hekken staan op de plaats waar de watering begint.*'

De lezer die redelik wis wat beters wet in oonze Stellingwarver gevallen, zol ik graeg nugen willen om zien of heur verhael te doen.

Noten

- 1) De heer Lantinga het in et kader van et veldnaeme-onderzuuk een verzaemeling anlegd van Hooltpae
- 2) Ph. Bloemhoff-de Bruijn, *Veldnaemen van Stellingwarf Diel I Nijhooltpae en Nijberkoop*. Oosterwoolde, 1982.
- 3) Boer, W. de en H. Bloemhoff m.m.v. K. Berkenbosch, R. Dragt en P. de Jong, *Veldnaemen van Stellingwarf Diel VIII Berkoop*. Berkoop, 2023
- 4) Buitter, D. e.a., *Steenwijk vestingstad*. Stienwiek, 2009.
- 5) Van der Helm, A., 'Geschiedenis van Landgedieke en Makkinge begint eerder', in: *De Ovend* 35-3 (2007): 15-20
- 6) Gorter, R., *Makkinga. Dorpsgeschiedenis en veldnamen*. Makkinge, 2013
- 7) Nienhuis, O.J. e.a., *Veldnamen en namen van weleer in en om Makkinga*. Makkinge, 1995
- 8) En getuge ok de vermelding, ik citere: 'Een biezundere naeme is De Husse, of De Usse, zoas ze in Blesdieke zeggen', in: Vent, O., de, 'Veldnaemen van Stellingwarf. Een overzicht' (1991), in Bloemhoff, H. (red.), 'Op zoek naar de Stellingwarver identiteit, een bundel lezingen'. Berkoop, 1999: 35-41.
- 9) De citaoten komen van de webstee <https://www.hekslootpolder.nl/Over-ons/Geschiedenis.html> (versie 19 september 2024)

